

Otázka: Politologie

Předmět: Společenské vědy, Politologie

Přidal(a): Alena K.

POLITOLOGIE

- = nauka o politice,

Politika = správa věcí veřejných,

- - označení pochází z řečtiny,

POLIS (=obec, městský stát) a *LOGOS* (=věda, nauka),

- => nauka u státě -> starší označení státověda -> nevyhovující, má širší předmět zkoumání,
- - byla součástí filosofie,
- - relativně mladá společenská věda -> oddělila se až ve 20. století,
- - nejvíce se začala rozvíjet po 2. světové válce,

- 1949 - konference politologů Paříži -> uznána jako samostatná věda, vymezen její obsah,

- předmět zkoumání:

- moc (donucovací prostředek, nástroj, prosazování pol. zájmů),
- státní moc,
- funkce/ podstata státu,
- politické strany,
- politické chování lidí,
- mezinárodní politika (v posledních letech),

Teorie Vzniku státu: násilím, mocenská, náboženská, patriarchální, smluvní.

STÁTOVĚDA

Stát = organizovaná společnost na daném území s právem a suverenitou,

- politická organizace lidské společnosti,
- sdružuje obyvatele na určitém území,
- předtím bylo rodové zřízení,
- nejstarší státy světa - Egypt a Mezopotámie (cca. 4 tis. př. n. l.),

Řecko, Indie, Čína, Řecko

- moderní termín se používá až od 15. století v politické teorii použil jako první Machiavelli až v 16. století,

5 znaků státu(Podstata státu)

- **území** – ohraničeno státní hranicí
- – suchozemský prostor, vodní hladiny (vnitřní vody, výsostné teritoriální vody, kontrolní pásmo, hospodářské pásmo, volné moře) vzdušný prostor, podzemní prostor,
- – vše co je v tomto prostoru podléhá suveréní moci státu -> teritoriální suverenita,
- – státy s mořem – pruh moře u pevniny (3-12 mil),
- **obyvatelstvo** – obyvatel země je člověk se státním občanstvím,
- – všichni lidé žijící na území státu jsou povinni respektovat právní řád,

hostitelského státu

- **státní moc a její organizace** – zákonodárna (legislativa) – má v rukou parlament,
- 2 komorový –poslanecká sněmovna,
- senát,
- **výkonná** (exekutiva) – náleží vládě – ministři + prezident,
- **soudní** (jurisdikce) – nezávislá,
- soudci se řídí zákony a svědomím,

- Okresní,
- Krajské,
- Vrchní (Praha, Olomouc),
- Nejvyšší (Brno),
- Ústavní (Brno),

suverenita

TEORIE STÁTU

- - teorie/ domněnky, které se snaží vysvětlit vznik státu,
- - nevíme co bylo před vznikem státu,
- **Teokratichát** (=náboženská) - vycházel z božského původu států, resp. panovníka,
- **Patriarchální** - moc odvozena od patriarchy,
  - stát vznikl rozšiřováním rodiny,
  - od patriarchátu = moc muže v rodině (nejstarší muž),
  - moc panovníka odvozena od moci otce nad rodinou,
- **Společné smlouvy** - je jich několik,
  - souvisí s filosofií osvícenství (17.-18. století),
  - někteří představitelé mají protichůdné názory,
  - občané se vzdali části svých přirozených práv ve prospěch panovníka,

nebo vlády

- pokud by jim vládl špatně, tak ho mohou odvolat a ustanovit novou,

vládu/panovníka,

- **Mocenská** - vysvětluje vznik státu jako proces podmanění slabých silnějšími,
  - = vláda silnějšího,
  - dominantní typ - sklon vést,
  - submisivní typ - vyhovuje nechat se vést,

FUNKCE STÁTU

- **Vnitřní** – garance právního řádu, lidských práv (ombudsman)
  - podíl státu na řešení, spravování ekonomiky, zemědělství, školství, zdravotnictví, živ. prostředí, kultury, dopravy,
- **Vnější** – práce ministerstva zahraničních věcí, uzavírání dohod, smluv, členství v mez. organizacích, obrana proto nepříteli,

Právní stát

- stát ve kterém je vztah mezi občanem a vládou vymezen pomocí práva,
- podmínkou fungování státu je právní řád (všechny zákonné předpisy),
- princip právního státu – každý může dělat vše, co mu zákon nezakazuje,
- nesmí být nucen činit to, co zákon neukládal,

Sociální stát

- koncepce sociálního státu vznikla ve 2. pol. 19. století,
- stát přebírá funkce v sociální oblasti = ochrana sociálně slabých vrstev (zajištění existenčního minima, odstranění žebroty, pomoc starým, nemocným lidem, zdravotní péče),
- dříve pomáhala církevní charita,

Národ – společenství lidí se společným jazykem, tradicemi

- „národ“ od 13. století,
- na světě cca 300 národů a 1500 národností,

Národnost – příslušnost k danému národu (česká, romská),

Národnostní menšina – občané odlišní svým etnickým původem, jazykem, kulturou, tradicemi,

- každý se svobodně rozhodne,
- specifickou menšinou v ČR jsou romové,
- národ bez státu, jsou po celém světě,

Státní příslušnost (občanství) = příslušnost ke státu,

jakého státu musíme práva a zákony dodržovat,

Získá se: (ČR umožňuje dvojí občanství),

- Narozením českému občanovi,
- udělením (zažádat + 3 podmínky: znát ČJ, žít v ČR 10 let, čistý trestní rejstřík),
- adopcí,
- určením občanství,
- prohlášením,
- NE SŇATKEM!

Ztrácí se:

- Vzdáním se,
- Po získání občanství ho už nikdy nikdo nemůže sebrat!

FORMY VLÁDY A TYPY STÁTŮ

- formy vlády - způsob organizace státní moci nebo metody jakými je státní moc uplatňována ve státě,

Typy států

- **Vládní režim** - demokratické, nedemokratické,

Demokratické

- **demokracie** - vláda lidu,
- DÉMOS (lid) & KRATOS (síla vláda),
- poprvé se objevuje ve Starověkých Athénách v 6- 5. století př. n. l.,

znaky:

- účast obyvatelstva na správě veřejných záležitostí, moc je dána lidem,
- rovnoprávnost účastníků této správy -> každý hlas má stejnou váhu,
- menšina se podřizuje většině, minorita(menšina) x majorita (většina),
- -> zájmy menšin jsou respektovány,
- právní zajištění práv a svobod - platnost právního řádu (princip práv. státu),
- - jsou respektována lidská práva a svobody, (svoboda projevu, podnikání, volby),
- Volby - všeobecné, nejsou povinné, od 18 v ČR, svobodné, tajné, rovné (každý hlas má stejnou váhu-viz výše, přímé) pluralita stran,

Přímá demokracie - lid se podílí na správě veřejných záležitostí přímo

- dříve v Athénách,
- ve světě existují jisté prvky přímé demokracie,
- referendum - lidové hlasování (ANO/NE) o nějaké důležité otázce,
- v ČR pouze jednou (vstup do EU),
- v Evropě existuje jeden modelový stát demokracie (Švýcarsko),

Nepřímá demokracie (*zastupitelská, reprezentativní*) - lid se podílí na správě veřejných záležitostí nepřímo prostřednictvím svých zvolených zástupců (*poslanců, senátorů*).

- zástupci pak reprezentují zájmy svých voličů,

NEDEMOKRATICKÉ

- na správě veřejných záležitostí se podílí pouze úzká skupina vládnoucích nebo jedinec,
- **jedinec** - jedinovláda/monokracie (autokracie),
- př. Řecká tyranie (6.-7. století př. n. l.), Římské císařství - dominát (3.-5. st. n. l.), absolutní,

monarchie ve středověku,

- některé dnešní státy: Vatikán, Severní Korea, Omán, Saudská Arábie,

skupina - několik typů,

- **Aristokracie** - vláda šlechty, urozených (urozená krev),

- **Plutokracie** - vláda bohatých (Omán, Katar, Jemen, S. Arábie),
- **Oligarchie** - vláda privilegované vrstvy magnátů (Rusko),
- **Technokracie**- vláda vědců,
- **Sofokracie**- vláda moudrých(usiloval o ni Platón),
- **Byrokracie**- vláda úředníků (ČR,EU),
- **další formy** -ochlokracie (mafie),
- **Podle hlavy státu** - monarchie - absolutní,
  - konstituční,
  - republika - prezidentská,
  - parlamentní,

Rozdíl mezi monarchou a prezidentem

- monarcha svou funkci dědí, prezident je volen,
- monarcha má doživotní funkci, prezident na funkční období,

Absolutní monarchie

- - panovník stojí nad zákonem, je reálnou hlavou státu,
- - má absolutní veto (nesouhlas) = nesouhlasem maří usnesení parlamentu,
- - typické pro středověk,
- - není demokratický stát,

Konstituční monarchie

- - konstituce = ústava,
- - panovník podléhá zákonům jako ostatní,
- - panovník je nominální hlava státu,
- - vládne parlament, často demokratické státy,
- - př. VB, Španělsko, Dánsko, Švédsko, Belgie,

Prezidentská republika

- - prezident má větší moc než v parlamentní republice,
- - volen většinou lidem,
- - př. Francie, USA,

Parlamentní republika

- - hl. slovo má parlament,
- - př. ČR,

Podle územně-správního uspořádání - jednotné (unitární), př. ČR

složené (spolkové), př. federace, konfederace, unie,

Jednotné (unitární)

- - mají jednotnou soustavu státních orgánů,
- - jedno občanství - filozoficky vzato,

Složené (spolkové)

- - stát, který se skládá ze dvou a více členských zemí,
- - v minulosti ČSFR,
- - př. USA, SRN, RUS, ŠVÝ, ITA,

federace - má dvojí soustavu státních orgánů.

= pevný svazek států, něco mají společný- prezidenta, ústavu, zahraniční politiku atd., ale odlišné zákony, parlament, státní orgány,

- Všechno podřízeno federálním činitelům,
- USA, FR, NĚM, RAK, Rusko, Švýcarsko, Austrálie, Kanada,
- orgány federace.
- orgány členských zemí.
- orgány federace jsou nadřizené orgánům členských zemí.

konfederace - na rozdíl od federace je to volné sdružení států

- nemají společnou hlavu státu, není jednotná zahraniční politika,
- důvod: obrana proti společnému nepříteli, zvýšení ekonomické úrovně členských, Států Commonwealth (Kanada, VB, Austrálie).